

xent preocupació que ha generat entre tots els sectors de la societat, no únicament entre la comunitat científica. De totes maneres, es apte per iniciar-se en l'estudi del risc i del desastre. Tot i així, el llibre té un nivell d'abstracció massa elevat perquè pugui ser d'àmplia difusió, fet que implica que s'hagi de donar a conèixer bàsicament entre els col·lectius científics, acadèmics i professionals, que, per altra banda, no han de restar al marge dels objectius fixats per les polítiques públiques que, a priori, són les que poden reflectir amb més claredat les preferències de la població.

Hom podria pensar que per aquesta orientació restringida l'autor no va considerar necessari introduir les definicions dels conceptes fonamentals que es barregen en el llibre: *risk*, *hazard* i *harm*. No cal dir que l'ús de cadascun d'aquests conceptes en els diferents capítols queda del tot justificat (posar no tant en la present ressenya), però no hauria estat de més dedicar unes quantes pàgines a la seva definició. Podríem subsanar aquesta mancança intentant definir-los ara d'una manera breu i concreta; així, *hazard* indicaria la propietat d'un material o una activitat que té un potencial per provocar un perjudici determinat (per exemple, el funcionament d'una central nuclear prop d'un nucli habitat); s'entén per *risk* la probabilitat d'aquests materials o activitats per generar el perjudici (la possibilitat de produir-se la fuga d'alguna substància tòxica i que afecti la població), i d'aquí que es parli d'un nivell de risc acceptable i expressat en termes probabilístics, i, per tant, numèrics; per últim, *harm* faria referència als danys provocats.

La lectura del llibre necessitaria també un coneixement general previ de la societat nord-americana, de la seva mentalitat i del seu tarannà a l'hora d'enfrontar-se a aquesta problemàtica, així com també determinades situacions específiques, com, per exemple, la situació de sida a ciutats com San Francisco, la legislació americana sobre els riscos i els desastres, els mecanismes d'actuació en situacions d'emergència, fenòmens històrics com

el del *Dust Bowl* als anys trenta, la introducció del còlera al segle passat, i molts d'altres que ajudarien a copsar millor els continguts del llibre.

En definitiva, i com diu A. Kirby al primer capítol «Things fall apart», el món es desmorona, s'ensorren els vells discursos i n'apareixen d'altres de nous que introdueixen més variables que no fan més que il·luminar la nostra ignorància respecte al món quotidià en què vivim, i que ens posen en guàrdia enfront de problemes que abans no havíem ni considerat. És a dir, tots hem esdevingut víctimes potencials.

Joan C. Llurdés i Coit

Departament de Geografia
Universitat Autònoma de Barcelona

Kain, J.P.; Baigent, E. (1992). *Cadastral Maps in the Service of the State: A History of Property Mapping*, Chicago, Chicago University Press, 416 p.

La història de la cartografia moderna i contemporània s'ha vist enriquida de manera notable amb la publicació d'aquest llibre d'aquests dos professors britànics de geografia. En una edició excel·lent de la Chicago University Press, que des de ja fa uns quants anys s'ha convertit en un dels principals centres de publicació dels estudis d'història de la cartografia, els dos geògrafs ens exposen en nou capítols l'evolució de la cartografia cadastral des del Renaixement fins a la primera meitat del vuit-cents a una gran part de l'Europa occidental, així com a alguns dels assentaments europeus d'ultramar. El gran abast geogràfic i històric del llibre constitueix un dels seus atractius principals, ja que ens proporciona una visió global i a llarg termini de la cartografia cadastral.

De ben segur que aquest llibre esdevindrà un punt de referència obligat per a tots els que estiguin interessats, tant en la història de la

cartografia com amb la del territori. Un primer i important reconeixement el trobem en el fet d'haver rebut el prestigiós Premi Nebenzahl d'Història de la Cartografia de 1991, atorgat per la Newberry Library. Però, independentment de la seva reconeguda vàlua científica, aquest estudi té per a nosaltres un interès força gran, ja que ens explica la rica i complexa història de la cartografia cadastral de països com Holanda, Suècia o Dinamarca, que, ja sigui per raons de llunyania geogràfica o lingüística, no ens resulten de fàcil accés.

Després d'un primer capítol de caire introductori sobre la cartografia cadastral antiga i medieval, el segon està dedicat a l'extraordinari desenvolupament experimentat per la cartografia cadastral des de les primeres dècades del segle XVI als Països Baixos. Desenvolupament que està estretament vinculat a les pregoneres transformacions territorials produïdes per la construcció dels polders. Dins d'aquest intens procés de transformació territorial el mapa cadastral esdevé un instrument de primer ordre, tant per assegurar la propietat de les noves terres guanyades al mar, com per distribuir la feixuga càrrega fiscal imposada per tal de sufragar els treballs d'ampliació i protecció dels dics tan costosament bastits.

El capítol següent, el tercer, tracta la important cartografia cadastral realitzada pels estats nòrdics a partir del segle XVII. En pocs llocs d'Europa es pot trobar una relació més estreta entre la formació de l'estat modern absolutista i el desenvolupament d'una rica producció cartogràfica com a la Suècia de Gustau Adolf II. Aquest monarca absolutista ordenà el 1628 el reconeixement cartogràfic de tot el territori aleshores sota domini suec, i, com a conseqüència d'aquestes preocupacions geogràfiques i fiscals, el 1636 s'endegà la confecció del *geometrisk jordeböckna* o llibres geomètrics de la propietat territorial. Aquests constitueixen el primer aixecament cadastral realitzats per un estat europeu d'una manera sistemàtica, unitària i amb un àmbit geogràfic estatal. Un altre aspecte tractat en aquest ca-

pítol és el de la cartografia cadastral danesa moderna i les seves estretes relacions, tant amb la formació de l'estat modern a Dinamarca com amb el procés de modernització de l'agricultura danesa (*enclosures*).

El capítol quart està dedicat a la cartografia cadastral alemanya, i es reconeixen, en primer lloc, les dificultats existents a l'hora de delimitar l'espai geogràfic alemany. Dins de la multiplicitat de mapes cadastrals elaborats als territoris alemanys, resultat directe de la gran fragmentació política, fiscal i administrativa d'aquests, cal destacar tant l'abundant producció de mapes de límits administratius com forestals. De fet, la cartografia forestal esdevé un element molt important dins de la cartografia cadastral alemanya, ja que les frondoses bosqueries d'aquest país constituïen un recurs fiscal de primer ordre pels diferents principats alemanys.

Per la seva part, el capítol cinquè fa referència a la cartografia cadastral produïda als territoris administrats des de Viena per la dinastia dels Habsburg, també es dedica un apartat a la cartografia cadastral realitzada a l'aleshores independent Principat del Piemont. Per a la història de la cartografia espanyola resulta molt interessant la lectura de l'apartat referent al cadastre de Milà, el Milanesè Censimento, aixecat entre 1719 i 1731 a partir dels innovadors mètodes dissenyats pel geodesta italià G.J. Marinoni, ja que el Marquès de la Ensenada, impulsor del cadastre castellà de 1749, estava al corrent de la seva execució. També resulten força interessants des de l'òptica espanyola els apartats dedicats als poc reeixits intents endegats pels emperadors il·lustrats austríacs per tal d'implantar des de 1748 un cadastre general. Aquests comptaren ben aviat i de forma similar al que estava succeïnt a França i a l'Espanya borbòniques amb una ferma oposició de la noblesa i de l'Església.

El capítol següent, el sisè, està dedicat íntegrament a la cartografia cadastral francesa. Potser és una mica massa breu i general si

hom té present l'extraordinària tasca cadastral endegada per la Revolució Francesa i continuada a Bèlgica, la República de Venècia o a Nàpols pels diferents governs napoleònics. No obstant això, des del meu punt de vista resulta força interessant l'apartat dedicat a assenyalar la influència que el cadastre savoià de 1728-1738 va tenir sobre els reformistes francesos, així com l'apartat dedicat a la rica cartografia forestal francesa.

En el capítol setè s'aborda la qüestió de la cartografia cadastral realitzada a Anglaterra i al País de Gal·les. Sobre aquest punt, cal dir que Roger J.P. Kain juntament amb Hugh C. Prince va publicar el 1985 un llibre excel·lent sobre els mapes de delmes titulat *The tithe surveys of England and Wales*. Tornant al llibre que estem comentant, cal dir que la lectura d'aquest capítol posa de relleu com la particular i interessant història fiscal d'Anglaterra i el país de Gal·les des de la Revolució de 1688 va dificultar l'establiment d'un cadastre general al llarg del segle dinou, tot i que les dues nacionalitats comptaven amb una completa i excel·lent cartografia parcel·laria del seu territori.

Per la seva part, el capítol vuitè constitueix una suggestiva introducció a la història de la cartografia cadastral en algunes de les colònies europees d'ultramar. La primera part està dedicada a la cartografia parcel·laria dels Estats Units i del Canadà, que estigué condicionada durant la primera fase de la colonització per l'existència de diferents tipus d'assentaments britànics. Un dels apartats més interessants d'aquest capítol és el dedicat a l'organització, a finals del segle XVIII per part de la jove república nord-americana, del Land Office. Aquest servei en establir una organització geomètrica d'una gran part del territori nord-americà i en produir una cartografia parcel·laria abundant va esdevenir un dels elements clau de la ràpida colonització vuit-centista dels Estats Units.

D'aquesta manera, la cartografia parcel·laria confeccionada pel Land Office nord-ame-

ricà es va convertir ben aviat en un model a adoptar per les administracions colonials britàniques del Canadà, Austràlia o Nova Zelanda. La segona part del capítol vuitè fa referència, precisament, a la cartografia cadastral realitzada pels britànics a les seves colònies d'Austràlia, Nova Zelanda i l'Índia. Per últim, el capítol novè conté unes conclusions breus de tots els processos cadastrals exposats en els capítols precedents.

No m'agradaria cloure aquesta ressenya sense fer esment de com la lectura del llibre de Kain i Baigent mostra amb claredat com l'interès de la cartografia cadastral no rau únicament en el marc jurídic o fiscal, sinó que constitueix una rica informació geogràfica vinculada a gairebé tots els processos de transformació territorial (enclosures, creació i colonització de noves terres, assentament a les colònies d'ultramar, recursos naturals, etc.). Ja, com a última observació, voldria assenyalar que, malgrat el fet que el llibre està centrat bàsicament en la cartografia cadastral desenvolupada als països europeus de cultura germànica i les referències al món mediterrani o llatí són més aviat escasses o perifèriques, això té per nosaltres un aspecte positiu, ja que ens permetrà comparar i conèixer molt millor quina ha estat l'evolució de la cartografia cadastral al nord o al sud d'Europa.

Francesc Nadal Piqué

Departament de Geografia Humana
Universitat de Barcelona

Sadler, D. (1992), *The Global Region. Production, State Policies and Uneven Development*. Oxford, Pergamon Press, PPTC: 274 p.

Se trata de la obra más reciente de este joven profesor de geografía de Durham (UK) sobre los cambios organizativos recientes y la reestructuración en los sectores del carbón, la siderurgia y el automóvil al Nordeste de Inglaterra. La obra integra a nivel teórico la di-